

**LANDSTINGSSTYRELSEN**  
12-09-25 00021

Landstingsstyrelsen

## **Yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande Minska riskerna med farliga ämnen (SOU 2012:38)**

Föredragande landstingsråd: Gustav Andersson

### **Ärendebeskrivning**

Miljörådsberedningen har tagit fram ett delbetänkande "Minska riskerna med farliga ämnen! Strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö". Miljödepartementet har berett Stockholms läns landsting möjlighet att yttra sig över delbetänkandet.

### **Förslag till beslut**

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande "Minska riskerna med farliga ämnen" (SOU 2012:38), i enlighet med landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

### **Landstingsrådsberedningens motivering**

Sammanfattningsvis anser landstingsstyrelsen att ambitionsnivån i delbetänkandet är hög. För att målet *Giftfri miljö* ska kunna uppnås är det nödvändigt att förstärka med de nya mål och bedömningar som föreslås. Landstingsstyrelsen är positiv till att EU-nivån betonas och att läkemedel har lyfts in i strategin. Insatser för att reducera farliga ämnen i miljöer där barn vistas är mycket välkomna. Samtidigt krävs utfasning av farliga ämnen i alla produkter som förekommer i barns vardag för att de på ett ändamålsenligt sätt ska skyddas mot exponering.

Förslaget innehåller i första hand mål men även vissa långsiktiga åtgärder som till exempel att påverka EU, vilket inte kommer att ge några konkreta utslag innan år 2020. Landstingsstyrelsen konstaterar att det är en stor utmaning att uppnå målen inom åtta år. Det är därför viktigt med tät och kontinuerlig uppföljning så att relevanta åtgärder kan sättas in i tid.

Landstingsstyrelsen instämmer i att det är viktigt att hela samhället bidrar för att minska riskerna med farliga ämnen och därför bör en del av strategiarbetet handla om hur man får alla aktörer delaktiga i arbetet. Kommunikation och nya kontaktytor mellan viktiga aktörer kommer att krävas och goda exempel behöver lyftas fram. Kemikaliefrågan behöver lyftas både nationellt och internationellt. Slutligen behövs generellt en större kemikaliekompetens hos både tillverkare, upphandlare och användare.

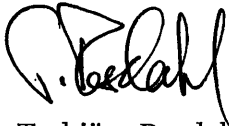
### **Beslutsunderlag**

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 24 augusti 2012

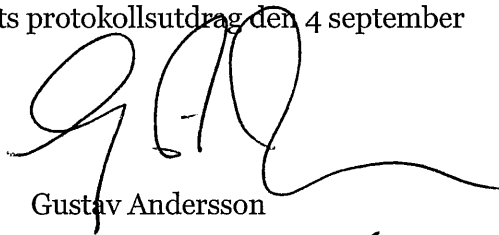
Förslag till yttrande över delbetänkandet SOU 2012:38 den 22 augusti 2012

Sammanfattning av Miljömålsberedningens delbetänkande Minska riskerna med farliga ämnen (SOU 2012:38)

Tillväxt- och regionplaneringsutskottets protokollsutdrag den 4 september 2012



Torbjörn Rosdahl



Gustav Andersson



Hans-Erik Malmros

Handläggare:  
Charlotta Brask

Landstingsstyrelsens tillväxt-  
och regionplaneringsutskott

Ankom Stockholms läns landsting 2012 -08- 29 Dnr. LS 1206-0928
---

Rotel VII

## Yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande Minska riskerna med farliga ämnen (SOU 2012:38)

### Ärendebeskrivning

Miljörådsberedningen har tagit fram ett delbetänkande "Minska riskerna med farliga ämnen! Strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö". Miljödepartementet har berett Stockholms läns landsting möjlighet att yttra sig över delbetänkandet.

### Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 24 augusti 2012  
Förslag till yttrande över delbetänkandet SOU 2012:38 den 22 augusti 2012  
Sammanfattning av Miljömålsberedningens delbetänkande Minska riskerna med farliga ämnen (SOU 2012:38)

### Förslag till beslut

Tillväxt- och regionplaneringsutskott föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande "Minska riskerna med farliga ämnen" (SOU 2012:38), i enlighet med förvaltningens förslag i bilaga.

### Förvaltningens förslag och motivering

#### Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att ambitionsnivån i delbetänkandet är hög. För att målet *Giftfri miljö* ska kunna uppnås är det nödvändigt att förstärka med de nya mål och bedömningar som föreslås. Förvaltningen är positiv till att EU-nivån betonas och att läkemedel har lyfts in i strategin. Insatser för att reducera farliga ämnen i miljöer där barn vistas är mycket välkomna. Samtidigt krävs utfasning av farliga ämnen i alla produkter som förekommer i barns vardag för att de på ett ändamålsenligt sätt ska skyddas mot exponering. Förslaget innehåller i första hand mål men även vissa långsiktiga åtgärder som till exempel att påverka EU, vilket inte kommer att ge några konkreta utslag innan år 2020. Förvaltningen

konstaterar att det är en stor utmaning att uppnå målen inom åtta år. Det är därför viktigt med tät och kontinuerlig uppföljning så att relevanta åtgärder kan sättas in i tid. Förvaltningen instämmer i att det är viktigt att hela samhället bidrar för att minska riskerna med farliga ämnen och därför bör en del av strategiarbetet handla om hur man får alla aktörer delaktiga i arbetet. Kommunikation och nya kontaktytor mellan viktiga aktörer kommer att krävas och goda exempel behöver lyftas fram. Kemikaliefrågan behöver lyftas både nationellt och internationellt. Slutligen behövs generellt en större kemikaliekompetens hos både tillverkare, upphandlare och användare.

### *Bakgrund*

Sverige har 16 nationella miljö kvalitetsmål och målet *Giftfri miljö* är ett av dem. Målet *Giftfri miljö* är formulerat enligt nedan:

”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna” (riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet).

Under våren 2012 genomförde Naturvårdsverket en utvärdering av miljö kvalitetsmålen och bedömningen är att 14 av de 16 mål som riksdagen beslutat om inte kommer att nås till mållåret 2020. När det gäller förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* är Naturvårdsverkets bedömning att de inte kommer vara på plats till 2020 trots att åtgärder har vidtagits. Med nuvarande arbete kommer det dröja mycket länge innan målet kan nås. Bedömningen är att halterna av vissa miljögifter minskar, men långlivade ämnen är fortsatt ett problem. Kunskapsnivån är ofta bristfällig om ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper och om vilka risker människor utsätts för. Styrmedel utvecklas positivt men fler åtgärder behövs, menar Naturvårdsverket.

Syftet med den föreslagna kemikaliestrategin ”Minska riskerna med farliga ämnen!” är att öka möjligheterna att uppnå målet. I strategin redovisas vad som krävs för att uppnå målet om en giftfri miljö, samt generationsmålet om en minimal påverkan på människors hälsa och kretslopp fria från farliga ämnen. De fem etappmål som ska bedömas ingår i en samlad strategi som innehåller totalt åtta etappmål. I april 2012 fastställde regeringen de tre första etappmålen för farliga ämnen:

- Särskilt farliga ämnen
- Kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper
- Information om farliga ämnen i varor

De resterande fem etappmålen i strategin handlar om att ha aktivt ledarskap och påverka inom EU så att kemikalielagstiftningen REACH skärps, förbättra tillsynen av kemikalielagstiftningen på nationell och europeisk nivå, öka miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning, ha likvärdiga krav i EU:s lagstiftning på farliga ämnen i återvunna och nyproducerade material samt minska barns exponering av farliga ämnen.

### *Överväganden*

Yttrandet över Miljömålsberedningens delbetänkande "Minska riskerna med farliga ämnen" (SOU 2012:38) är skrivet utifrån landstingets perspektiv och synpunkter rör främst de områden som landstingets verksamheter berörs av.

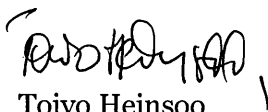
Landstingets miljöarbete handlar om att minska landstingets egen miljöpåverkan och landstinget har även ett ansvar för att bidra till att regionala och nationella miljömål uppnås. I miljöprogrammet Miljöutmaning 2016 finns referenser till vilka nationella miljö kvalitetsmål som landstingets arbete har bäring på och hur de har det. När det gäller målet *Giftfri miljö* är det en stor del av landstingets miljöarbete som bidrar till uppfyllelse av målet. Det gäller främst målen inom målområdet "Hälsofrämjande miljöarbete": minska miljö- och hälsorisker med kemiska produkter och varor, minska miljörisker med läkemedel och öka mängden ekologiska livsmedel. En regional miljöstrategi för vatten håller på att arbetas fram och planeras omfatta de mål som rör miljö- och hälsofarliga ämnen i vatten.

### **Ekonomiska konsekvenser av beslutet**

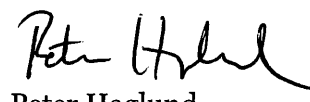
Det finns inga ekonomiska konsekvenser av förslaget.

### **Miljökonsekvenser av beslutet**

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.



Toivo Heinsoo  
Landstingsdirektör



Peter Haglund  
Direktör SLL Tillväxt, miljö och  
regionplanering

## Yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande Minska riskerna med farliga ämnen (SOU 2012:38)

### Inledning

Stockholms läns landsting svarar på remissen med utgångspunkt i landstingets miljöpåverkan och miljöarbete, där kemikaliefrågorna är en viktig del. Landstinget har arbetat med miljöfrågor på olika sätt sedan 1980-talet och det första miljöprogrammet kom 1991. Landstingets nuvarande miljöpolitiska program, Miljöutmaning 2016, handlar om att minska landstingets egen miljöpåverkan men innebär samtidigt att landstinget bidrar till att regionala och nationella miljökvalitetsmål uppnås.

För att förenkla används samma kapitelnumrering i yttrandet som i Miljömålsberedningens delbetänkande. I yttrandet är emellertid enbart de områden med som landstinget svarat på varför det är vissa luckor i numreringen.

### Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser landstinget att ambitionsnivån i delbetänkandet är hög. För att målet *Giftfri miljö* ska kunna uppnås är det nödvändigt att förstärka med de nya mål och bedömningar som föreslås.

Landstinget är positivt till att frågorna lyfts till EU-nivå och att läkemedel har lyfts in i strategin. Insatser för att reducera farliga ämnen i miljöer där barn vistas är mycket välkomna. Samtidigt krävs utfasning av farliga ämnen i alla produkter som förekommer i barns vardag för att de på ett ändamålsenligt sätt ska skyddas från exponering.

Förslaget innehåller i första hand mål men även vissa långsiktiga åtgärder som till exempel att påverka EU, vilket inte kommer att ge några konkreta utslag innan år 2020. Det är en stor utmaning att uppnå målen inom åtta år. Det är därför viktigt med tät och kontinuerlig uppföljning så att relevanta åtgärder kan sättas in i tid. Landstinget instämmer i att det är viktigt att hela samhället bidrar för att minska riskerna med farliga ämnen och därför bör en del av strategiarbetet handla om hur man får alla aktörer

delaktiga. Kommunikation och nya kontaktytor mellan viktiga aktörer kommer att krävas och goda exempel behöver lyftas fram. Kemikaliefrågan behöver lyftas både nationellt och internationellt. Slutligen behövs generellt en större kemikaliekompetens hos både tillverkare, upphandlare och användare.

### **Del A En strategi för Sveriges arbete för en giftfri miljö**

#### **3.1 Bedömning om samhällets gemensamma ansvar för att nå målen**

Landstinget instämmer i att det behövs ett gemensamt ansvar för alla delar av samhället för att uppnå målen. Offentlig upphandling är ett kraftfullt medel främst på grund av att det totalt är stora summor som det upphandlas för varje år. Den pågående Upphandlingsutredningen är välkommen främst för att den klargör möjligheterna att ställa miljö- och sociala krav vid upphandling. Landstinget ställer idag miljö- och sociala krav i upphandlingar och anser att det främst handlar om att tillsätta resurser och att arbeta systematiskt för att lyckas med detta. Det är därför viktigt att myndigheter och departement får i uppdrag att kommunicera att det är möjligt att ställa kemikaliekrav i offentlig upphandling. Därtill är det viktigt att resurser avsätts för att kunna ställa och följa upp miljökrav i upphandling. Andra viktiga faktorer är samverkan och informationsutbyte på regional och nationell nivå. Även träffytor mellan leverantörer och konsumenter är viktigt och skulle kunna förbättras.

När det gäller insatser riktade till barn är det viktigare att rikta dem mot platser där barn vistas, till exempel förskolor och skolor, än mot speciella varor. Barn exponeras för alla varor som används i deras närmiljö. Det räcker till exempel inte om barnen har kemikaliesanerade produkter i skolan om inte de vuxna som vistas i samma miljö har det. Detsamma gäller för de hem som barnen vistas i. Utöver att barn idag generellt har mer leksaker än tidigare börjar de även att använda vuxensaker som mobiltelefoner och datorer vid en lägre ålder vilket innebär att en stärkt reglering av farliga ämnen i "barnsaker" inte är tillräckligt.

### **Del B Nästa steg i kemikaliepolitiken**

#### **6.1 Etappmål om ett innovationsdrivande Reach II**

Landstinget är i huvudsak positivt till det föreslagna etappmålet om ett innovationsdrivande Reach II med tillhörande åtgärder, där Sverige föreslås arbeta för en revidering av Reach som innebär att farliga ämnen kan riskbedömas i grupp och där substitutionsprincipen stärks.

Med den ökande kemikaliebelastningen i samhället bedömer landstinget att det är nödvändigt att öka hastigheten på de riskbedömningar som ligger till

grund för eventuell tillståndsprovning. Det skulle också stävja att tillverkare vid förbud mot ett ämne byter till ett annat med likartade egenskaper men där riskbedömning ännu inte genomförts. Att vid riskbedömningen dessutom väga samman den adderade belastningen av ämnen med likartade egenskaper, liksom att väga in eventuell ackumulation av svårnedbrytbara ämnen är viktigt för att få en uppfattning om den totala belastningen.

En stärkt substitutionsprincip är positivt, men då kemikaliekunskapen ofta brister på många områden i samhället skulle det vara värdefullt med ett konkret stöd för att få till ett fungerande substitutionsarbete i praktiken. Ett exempel är en öppen databas där information om lämpliga ersättningsämnen kan sökas. Detta saknas i princip idag.

Dock innebär etappmålet endast att förändringarna ska vara beslutade inom EU till 2020. Detta kommer att ha positiva effekter på framtida kemikaliarbete, men får ringa betydelse för uppfyllandet av det nuvarande miljö kvalitetsmålet vars målår är 2020.

#### **7.1 Etappmål om en effektivare kemikalietillsyn inom EU**

Landstinget ser det som mycket viktigt att tillsynen i medlemsländerna ökar och att samarbetet mellan länderna förbättras. Här har Sverige, som har kommit relativt långt i sitt nationella tillsynsarbete, stora möjligheter att trycka på i EU och att visa på möjligheterna och vad en god tillsyn kan leda till. Det är av yttersta vikt att förbättringarna i regelsystemet inom EU sker snarast. Landstinget anser att en bättre tillsyn inom EU och i övriga världen är en förutsättning för att miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* ska kunna nås. Ett ökat samarbete mellan medlemsländerna skulle även leda till ökade möjligheten att fasa ut farliga ämnen i varor.

#### **7.2 Bedömning av tydlig och strategisk styrning av kemikalitillsynen i Sverige**

Landstinget anser att rollfördelningen gällande kemikalietillsynen mellan Kemikalieinspektionen och kommunerna behöver förstärkas ytterligare. Kommunerna, som har ett stort ansvar för tillsynen, behöver ytterligare stöd och vägledning för att kunna genomföra sina uppdrag. Landstinget anser att det är nödvändigt med en tydlig och strategisk styrning samt att regeringen styr tillsynen på nationell, regional och lokal nivå för att samordningen ska fungera.



### **8.1 Bedömning om en strategi för åtgärdsinriktad forskning och innovation inklusive grön kemi**

I strategin nämns att genom ett målmedvetet samarbete mellan forskning och näringsliv kan Sverige bli ledande inom området "grön kemi". Det är även viktigt att en dialog sker mellan användare/konsumenterna och näringslivet. Kunskapsutbyte med konsumenterna av kemikalierna ökar kunskaperna hos både leverantör och användare och leder till att "rätt" krav ställs i upphandlingar vilket i sin tur driver utvecklingen framåt. Ett bra samarbete skapar mod att våga framställa nya produkter men även mod att våga upphandla och använda helt nya "gröna" produkter. Det är viktigt att produkter går från att vara innovationer till att ingå i sortiment hos kunderna. En viktig fråga är hur det kan skapas plattformar för ett sådant kunskapsutbyte.

#### *Övriga behov av kunskapsutveckling och kompetensförsörjning*

Ett kunskapscentrum för ökad substitution är mycket viktigt för ett lyckat kemikalie-/utfasningsarbete hos användarna. Landstinget har sedan 2006 samarbetat med andra landsting och regioner inom "Nationella substitutionsgruppen" och gör bedömningen att det behövs mer kunskap och stöd kring just substitution. Det är väldigt tidskrävande för en verksamhet att ta reda på om en produkt som ska ersätta en miljö- och hälsofarlig produkt verkligen är ett bättre alternativ.

### **Del C Med blicken utanför den traditionella kemikaliepolitiken**

#### **11.1 Etappmål om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning**

Landstinget anser att ansatsen med etappmålet och dess åtgärder är god. Det är viktigt att ta ett framåtsyftande helhetsgrepp på problemet och för att nå genomslag är det relevant att i huvudsak rikta åtgärderna mot förändringar i den europeiska läkemedelslagstiftningen. Det är också bra att problemet med kombinationseffekter, både mellan olika läkemedel och mellan läkemedel och andra kemikalier, uppmärksammas vid riskbedömning av läkemedel.

Det är positivt att det lyfts att läkemedelsrester i miljön även är en folkhälsofråga, och där är kopplingen till risken för en ökad antibiotikaresistens särskilt viktig. Dock är det viktigt att notera att detta inte nödvändigtvis endast är ett problem i samband med utsläpp i tillverkningsländer. Provtagningar visar att rester av antibiotika finns i renat avloppsvatten och i mottagande recipient även i Sverige (Rapport:

Stockholms läns landsting 2011<sup>1</sup>) och ny forskning pekar dessutom på att antibiotikaresistens kan uppstå vid lägre koncentrationer av antibiotika än vad man tidigare trott var möjligt (Gullberg et al 2011<sup>2</sup>). Detta visar på ett behov av konkreta åtgärder även på nationell nivå.

Åtgärdsförslaget om att föra in miljökrav i EU:s standarder om god tillverkningssed är bra, men kopplingen till förbättringar i den nationella miljön är svag.

Åtgärdsförslaget om skärpning av testkraven för läkemedel och förbättrade miljöriskbedömningar enligt EMA:s (European Medicines Agency) riktlinjer bör kompletteras med krav på att miljödata tas fram även för äldre läkemedelssubstanser som godkändes innan kravet på miljöbedömning vid godkännande infördes.

Då arbete med att förändra regelverk inom EU tar lång tid och då flertalet av de föreslagna åtgärderna dessutom är sådana att det kommer att ta många år innan resultat kommer att märkas anser landstinget att de föreslagna åtgärderna bör kompletteras med åtgärder eller incitament som främjar fortsatt arbete med nationella initiativ. Särskilt bör möjligheten att införa kompletterade reningssteg i avloppsreningsverken beaktas då detta skulle vara en snabb och konkret åtgärd som har visat på goda resultat för läkemedel. Sannolikt skulle utsläppen av många andra kemikalier också minska vid en sådan åtgärd. Om EU under 2013 beslutar om de föreslagna tilläggen av hormoner och diklofenak inom Ramdirektivet för vatten kommer troligtvis rening av läkemedelsrester i avloppsreningsverken att behöva införas för att uppnå gränsvärdena. Det är viktigt att framhålla att en sådan åtgärd inte skulle vara en ersättning för arbetet med att stoppa föroreningarna vid källan. Den målinriktningen bör fortsatt vara den primära. Landstinget anser dock att det finns behov av åtgärder som ger resultat både på kort och på lång sikt.

---

<sup>1</sup> Stockholms läns landstings mätningar av läkemedel i vatten och korresponderande regional försäljning av läkemedel i Storstockholm 2005-2009. Rapport, 2011.

<sup>2</sup> Erik Gullberg, Sha Cao, Otto G. Berg, Carolina Ilba, Linus Sandegren, Diarmaid Hughes, Dan I. Andersson (2011): Selection of Resistant Bacteria at Very Low Antibiotic Concentrations. PLoS Pathogens Volume 7, Issue 7.

### **12.1 Etappmål om likvärdiga krav inom EU på farliga ämnen i återvunna och nyproducerade material**

Landstinget anser generellt att det är bra om kraven på återvunna material är desamma som för nyproducerade och att Sverige tar initiativ till att påskynda detta arbete. Det minskar risken för målkonflikt mellan utfasning av farliga kemikalier och resurseffektivitet. I nuläget är det ofta mycket svårt att få uppgifter om innehåll i t.ex. återvunnen plastråvara i elektriska produkter vilket försvårar uppföljningen av till exempel kemikaliekraV vid upphandling av varor och produkter.

Det är överlag positivt med en fördjupad utredning, vilket Miljömålsberedningen föreslår, där behoven av samordning av avfalls-, kemikalie- och produktlagstiftning samt utveckling av regler, rekommendationer och andra styrmedel inom relevanta områden identifieras. Det vore emellertid önskvärt om Miljömålsberedningen redan i delbetänkandet kunde ge vissa konkreta åtgärdsförslag samt förtydliganden kring vilka material/avfallsströmmar som är viktigast för att miljömålet om en *Giftfri miljö* ska uppnås samtidigt som återvinningsgraden i samhället ökar.

Landstinget är som nämnts ovan generellt positiv till principen om likvärdiga krav på återvunna och nyproducerade material. Nedan följer emellertid några aspekter att ta hänsyn till.

Det finns en risk att för strikta krav på innehåll i återvunna material omöjliggör återvinning och därmed möjligheten att följa avfallshierarkin om kraven inte åtföljs av en betydande vidareutveckling av kvalitetssäkringsmetoder för avfall och av produktlagstiftningen. Sekundära material har ofta delvis eller helt okänd sammansättning och innehåll som dessutom varierar med tiden. Behovet av analys och testning är därför större för avfallsmaterial än nyproducerade material samtidigt som standarder och rutiner för kvalitetssäkring anpassade för dessa materialströmmar till stor del saknas helt eller är bristfällig. För att på allvar komma framåt i frågan om ökad återvinning utan risk för spridning av farliga ämnen rekommenderas det därför att detta perspektiv får stort fokus i den av Miljömålsberedningen föreslagna utredningen. Kvalitetssäkring av materialströmmar är kostsamt och hur ansvar och kostnader för detta ska fördelas i leverantörskedjan bör belysas.

Vidare är det av största vikt att kraven på produkter skärps, både gällande innehåll av farliga ämnen och informationskrav men även gällande återvinnings- och demonterbarhet. Uppströmsarbete och livscykel tänkande vid produktutveckling är centralt för att få renare och mer återvinningsbara

avfallsströmmar, vilket även Miljömålsberedningen påpekar. Utökad producentansvar för fler produktgrupper skulle möjligen kunna förbättra utvecklingen av mer återvinningsbara produkter och insamlingsystem för dessa.

Miljömålsberedningen föreslår vidare att man vid utformning av styrmedel och åtgärder ska fokusera på de material som är mest värdefulla ur resurseffektivitetssynpunkt och samtidigt har lågt innehåll av farliga ämnen. Behoven av styrning och åtgärder kan dock eventuellt vara störst för avfallsflöden som kan innehålla farliga ämnen men som ändå är värdefulla ur ett samhällsperspektiv och ur resurseffektivitetssynpunkt. En viktig fråga är därför hur dessa flöden hanteras på bästa sätt ur ett samhällsperspektiv utan att möjligheten att nå miljömålet Giftfri miljö äventyras.

Slutligen föreslås att även Boverket involveras i utredningen då byggmaterial är en av de prioriterade varugrupperna (kap 12.3) och kraven på byggmaterial kommer att förändras när Byggproduktförordningen träder i kraft fullt ut (juli 2013).

### **12.2 Etappmål om att minska barns exponering för farliga ämnen**

Landstinget anser att målet skulle bli kraftfullare om det istället ingick som en del i det tidigare beslutade etappmålet om särskilt farliga kemikalier. Det skulle då även ges möjligheter till synergieffekter som bland annat skulle kunna skynda på utfasningen av farliga ämnen. För att skydda barnen från farliga ämnen bör deras sensitivitet ligga till grund för bedömning och reglering för all kemikalieanvändning istället för bara vissa produktgrupper. Med undantag från vissa arbetsplatser vistas barn i de flesta miljöer i samhället och exponeras därför mer eller mindre för alla förekommande ämnen och inte bara för de som kommer från "barnprodukter".

### **12.3 Bedömning om prioriterade varugrupper i det löpande arbetet med att minska riskerna med farliga ämnen**

Landstinget delar Miljömålsberedningens och Kemikalieinspektionens bedömning av vilka varugrupper som bör stå i fokus. Inom de identifierade varugrupperna kan landsting bidra till utfasningen av farliga kemikalier genom att ställa relevanta kemikaliekrav vid upphandling. Landstinget anser att om offentliga verksamheter ställer kemikaliekrav i alla relevanta upphandlingar skulle utfasningen av farliga ämnen i varor påskyndas.

### **13.1 Bedömning om att minska riskerna med farliga ämnen i kontakt med dricksvatten**

Landstinget anser att det skulle ge större vinster om bedömningen utvidgades. I nuvarande form är bedömningen för snäv. Fokus har lagts på vattenledningsrör och övriga områden som regleras inom nuvarande lagstiftning. Landstinget anser att den stora utmaningen när det gäller dricksvattenförsörjningen är framtidens klimatförändringar. Här behövs ytterligare kartläggningar om hur nuvarande och framtida vattentäkter kommer att påverkas och om lagstiftningen behöver förstärkas inom något område samt hur vattenreningsverken behöver utvecklas för att kunna rena vattnet i den utsträckning som kommer att krävas.

### **Del D Samlad konsekvensbedömning**

Konsekvensanalysen i delbetänkandet avser att definiera vilka förändringar i miljölagstiftningen avseende farliga ämnen som behöver göras för att miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* och generationsmålet ska kunna nås samt om den av Miljömålsberedningen föreslagna strategin är ändamålsenlig och möter de identifierade förändringsbehoven. Denna ansats är mycket god men kapitlet saknar en inledande genomgång av de förändringarna som krävs för att miljö- och generationsmålet ska uppnås samt vilket som utgör de huvudsakliga hindren för måluppfyllelse. Det är därmed svårt att utifrån Miljömålsberedningens konsekvensanalys bedöma om den föreslagna strategin är ändamålsenlig eller ej. En sådan analys vore emellertid mycket intressant och skulle kunna ha ett stort pedagogiskt värde.

Avseende de alternativa handlingsvägarna hade det varit intressant att även inkludera möjligheterna att öka harmoniseringen av kemikalielagstiftningen på global nivå.

Avseende konkurrenskraft och fördelningseffekter förväntas kostnaderna för införandet av de föreslagna strategierna bli förhållandevis små eller försumbara. Det vore intressant att vidare utreda hur stora kostnaderna skulle bli, och fördela sig, för de insatser som krävs för att uppnå inte bara de föreslagna etappmålen utan hela miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* och generationsmålet.

## Sammanfattning

Förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* kommer inte att vara på plats till 2020 trots att åtgärder har vidtagits. Med nuvarande arbete kommer det dröja mycket länge innan målet kan nås.

Syftet med denna strategi är att öka möjligheterna att uppnå målet. För att detta ska kunna ske behöver samhället prioritera och kraftsamla sina insatser. Tillräcklig kraft måste ägnas åt de allra viktigaste insatserna för att nå målet. Försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen är grunden. Med dessa som utgångspunkt ska samhällets resurser användas på ett så verkningsfullt och kostnadseffektivt sätt som möjligt.

I detta betänkande redovisar vi vad som krävs för att uppnå målet om en giftfri miljö, samt generationsmålets delar om minimal miljöpåverkan på människors hälsa och kretslopp fria från farliga ämnen. Vi analyserar tänkbara åtgärder och prioriterar bland dessa. Vi föreslår etappmål för de allra viktigaste insatserna och väljer de åtgärder som vi bedömer är mest verkningsfulla och kostnadseffektiva. Det är viktigt att insatserna står i proportion till hur stora problemen är.

### **Vårt förslag till strategi – kraftsamling kring prioriterade insatser**

#### **Samhällets gemensamma ansvar för att nå målen**

Riksdag och regering har ansvar för lagstiftning och för att styra myndigheterna. Det behövs emellertid insatser från alla delar av samhället – myndigheter, forskning, kommuner, näringsliv och det civila samhället – för att nå målet om en giftfri miljö och generationsmålets delar om minimal miljöpåverkan på människors hälsa

och kretslopp fria från farliga ämnen. Detta är en viktig utgångspunkt för strategin:

- Bedömning om samhällets gemensamma ansvar för att nå målen.

### **Tidigare föreslagna etappmål utgör en integrerad del av strategin**

Miljömålsberedningen föreslog i SOU 2011:34 tre etappmål för att minska riskerna med farliga ämnen. Regeringen fastställde etappmålen genom beslut den 26 april 2012. De utgör en integrerad del av strategin.

- Etappmål om särskilt farliga ämnen.
- Etappmål om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper.
- Etappmål om information om farliga ämnen i varor.

### **Nästa steg i kemikaliepolitiken**

Det finns ett tydligt behov av att ta nästa steg i kemikaliearbetet för att uppnå förutsättningarna för en giftfri miljö. Problematiken med farliga ämnen är gränsöverskridande. Regelverken är i stor omfattning harmoniserade inom EU. Nästa steg inom kemikaliepolitiken behöver därför till stor del tas gemensamt inom EU. Sverige bör ta ett aktivt ledarskap i dessa frågor inom unionen och driva på det gemensamma europeiska arbetet. För att skärpa kemikaliesäkerheten och stimulera till en ökad innovationstakt behövs betydande förändringar i Reach och andra relevanta lagstiftningar efter 2020.

Tillsyn är ett viktigt inslag i kemikalieregleringen för att den ska få ett praktiskt genomslag och därigenom en effekt på hälsa och miljö. En väl fungerande tillsyn minskar risken för ojämn konkurrens mellan företag och kan också bidra till en mer effektiv regelutveckling om erfarenheterna från tillsynen tas till vara i lagstiftningsprocessen. Reglerna på kemikalieområdet är komplexa och det saknas ännu till stor del gemensam praxis för tillämpningen av Reach. För att säkerställa det faktiska genomslaget för EU:s kemikaliepolitik och konkurrensneutralitet anser vi att det behövs en ökad samverkan mellan EU:s medlemsländer när det gäller tillsyn inom kemikalieområdet.

Vi föreslår två etappmål utifrån behovet att förbereda för nästa steg i kemikaliepolitiken för att minska riskerna med farliga ämnen.

- Etappmål om ett innovationsdrivande Reach II.
- Etappmål om en effektivare kemikalietillsyn inom EU.

Vi lyfter här även fram två särskilt angelägna frågor genom bedömningar.

- Bedömning om en effektivare kemikalietillsyn i Sverige.
- Bedömning om en strategi för åtgärdsinriktad forskning och innovation, inkl. grön kemi.

### Med blicken utanför den traditionella kemikaliepolitiken

Aktiva läkemedelssubstanser är en grupp ämnen som bör betraktas som potentiellt farliga kemikalier när de hamnar i vattenmiljön. I läkemedel förekommer ofta flera aktiva substanser som kan ha potentiell miljöpåverkan. Läkemedel regleras i läkemedelslagstiftningen och är i stora delar undantagna från den allmänna kemikalie-regleringen. Vi ser därför att det finns behov av förändringar som kan bidra till att minska läkemedlens påverkan i miljön.

Ett långsiktigt hållbart kretsloppssamhälle förutsätter att farliga ämnen fasas ut från kretsloppen. Det är viktigt att materialåtervinning inte leder till att nyproducerade varor och produkter kontamineras med annars förbjudna ämnen. För att åstadkomma giftfria och resurseffektiva kretslopp behövs en bättre samordning av avfalls- kemikalie- och produktlagstiftningen inom EU.

I arbetet med att minska riskerna med farliga ämnen är barn och ungdomar särskilt viktiga. Barn och ungdomar är mer sårbara än vuxna för påverkan från farliga ämnen. Dagens regler tar inte tillräcklig hänsyn till barns särskilda känslighet.

Vi föreslår tre etappmål som i huvudsak ligger utanför den traditionella kemikaliepolitiken och som är av betydelse för att miljö-kvalitetsmålet *Giftfri miljö* och relevanta delar av generationsmålet ska kunna nås.

- Etappmål om ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning.
- Etappmål om likvärdiga krav inom EU på farliga ämnen i återvunna och nyproducerade material.



- Etappmål om att minska barns exponering för farliga ämnen.

Vi lyfter även fram två särskilt angelägna frågor genom bedömningar.

- Bedömning om prioriterade varugrupper i det löpande arbetet med att minska risker med farliga ämnen.
- Bedömning om att minska riskerna med farliga ämnen i kontakt med dricksvatten.

### Samlad konsekvensbedömning

Vi lämnar en samlad konsekvensbedömning av vår strategi. Kopplat till de olika förslagen gör vi även mer specifika konsekvensanalyser.

Den föreslagna strategin för Sveriges arbete för en giftfri miljö har som mål att dels undanröja de brister i främst EU-lagstiftningen som försvårar att miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö* kan nås, dels se till att implementeringen av nuvarande lagstiftning fullföljs.

En förutsättning för att de EU-relaterade etappmålen ska kunna nås är att Sverige samarbetar med andra länder som prioriterar en aktiv kemikaliepolitik och som också önskar en utveckling av EU:s regelverk. Miljömålsberedningen bedömer att det finns medlemsländer som kan ha intresse av ett samarbete för att skärpa och ändra den europeiska kemikalielagstiftningen.

Strategin syftar till att åstadkomma förändringar i hanteringen av farliga ämnen och produkter. Förändringar kan, åtminstone på kort sikt, innebära kostnader för industrin. Den indikerade storleksordningen på industrins merkostnader till följd av strategin visar att dessa är små. Strategin kommer inte att påtagligt påverka den europeiska kemiindustrins konkurrenskraft. För svensk industri är det viktigt att konkurrensförutsättningarna inte skiljer sig mellan medlemsländerna till följd av den nationella tillämpningen av EU-lagstiftningen.

En bärande princip i svensk och europeisk miljölagstiftning är att förorenaren ska svara för kostnaderna för de förebyggande åtgärder som krävs för att skydda miljön (Polluter Pays Principle, PPP). De etappmål som föreslås i strategin innebär ingen förändring när det gäller principen att det är företagets ansvar att vidta de åtgärder som behövs för att minimera riskerna för hälsa och miljö av farliga ämnen.

En viktig del i strategin är att i kemikalieregleringen ge incitament för innovationer och självreglering hos berörda företag genom att substitutionsprincipen förstärks. Strategin innebär att den europeiska lagstiftningen sätter ramar som företagen har att agera inom.

En kemikaliepolitik på EU-nivå som begränsar tillverkning och import av farliga ämnen är därför en förutsättning för en kostnadseffektiv begränsning av tillförseln av farliga ämnen till kretsloppen och miljön. EU kan också som aktör verka för globala åtgärder för att begränsa tillverkning och handel med farliga ämnen och miljöfarliga varor och produkter.

Kostnaderna för att minska tillförseln av farliga ämnen till kretsloppen och miljön ligger på industrin. De kostnader som faller på staten hänförs till arbetet med att förbereda och genomföra förhandlingar inom EU-systemet för att uppnå etappmålen.

De föreslagna etappmålen förutsätter svenska insatser för att utveckla och skärpa EU:s kemikaliepolitik. I några fall handlar det dessutom om att åstadkomma en förändrad inriktning för kemikaliepolitiken. Ett genomförande ställer stora krav på Regeringskansliet och de berörda myndigheterna i EU-arbetet för att skapa förutsättningar för långtgående beslut inom unionen.

Justerat: 2012-09-11  
Justeringen anslogs: 2012-09-

Charlotte Broberg

Nanna Wikholm

---

§ 44

6

**Yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande: Minska riskerna med farliga ämnen (SOU 2012:38)**

**LS 1206-0928**

Tjänsteutlåtande 2012-08-24

Tillväxt- och regionplaneringsutskottet beslutade i enlighet med förvaltningens förslag

att föreslå landstingsstyrelsen besluta att avge yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande "Minska riskerna med farliga ämnen" (SOU 2012:38) i enlighet med *bilaga 8*.

MP-ledamoten deltog inte i beslutet.

---

Vid protokollet

Börje Wredén

Exp till: Landstingsstyrelsen/Miljödepartementet

Utdragsbestyrkande: 